

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.171.2024

Warszawa, dnia 21 maja 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w związku z interpelacją nr 1949 Pani Poseł Katarzyny Osos przesyłam wyjaśnienia, pozostające we właściwości Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Na wstępie zaznaczam, że zgodnie z przepisami Ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901, z późn. zm.), domy pomocy społecznej prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach zadań własnych lub zleconych odpowiednim podmiotom.

Odnosząc się do nierówności opłat za pobyt w domach pomocy społecznej mieszkańców skierowanych tam przed i po roku 2004 wyjaśniam, że odpłatność jest ponoszona do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca, ustalanego indywidualnie dla każdej tego typu placówki. Zgodnie z art. 87 Ustawy z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2022 poz. 2267, z późn. zm.), powiat otrzymuje dotację z budżetu państwa na mieszkańców domów pomocy społecznej, umieszczonych tam na podstawie skierowania wydanego przed 1 stycznia 2004 roku (tzw. „stare zasady”). Podkreślenia wymaga jednak, że możliwość przyznania dotacji z budżetu państwa nie zmienia faktu, iż zadanie realizowane jest jako zadanie własne jednostek samorządu terytorialnego, a sposób ustalania odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej jest określony jednolicie dla wszystkich jego mieszkańców.

Kwestia przywrócenia rachunku dochodów własnych w domach pomocy społecznej, co miałyby umożliwić placówkom pozyskiwanie dodatkowych środków na cele statutowej działalności, wymaga dalszych analiz i uzgodnień z Ministerstwem Finansów.

Odnośnie postulatu „umożliwienia swobodnego dysponowania wolnymi miejscami statutowymi w ramach posiadanych miejsc pod opiekę krótkoterminową bez zmiany decyzji wojewody w zakresie liczby miejsc całodobowych” informuję, że domy pomocy społecznej działają na podstawie zezwolenia wojewodów, posiadających uprawnienia do nadzoru i kontroli nad jakością usług świadczonych przez te placówki. Wojewodowie prowadzą również rejestr domów pomocy społecznej, w którym znajdują się m.in. informacje o świadczeniu przez DPS usług wsparcia krótkoterminowego, ze wskazaniem liczby miejsc przeznaczonych dla osób wymagających wsparcia dziennego i całodobowego. Zgodnie z art. 55a ust. 2 Ustawy o pomocy społecznej podmiot prowadzący DPS zgłasza wojewodzie informację o zamiarze świadczenia przez placówkę usług wsparcia krótkoterminowego. Biorąc to pod uwagę, obowiązujące przepisy wskazują na konieczność uzyskania zgody wojewody w przypadku realizacji przez dom pomocy społecznej usług wsparcia krótkoterminowego.

Odnosząc się do kolejnego punktu interpelacji wyjaśniam, że zgodnie z art. 5 Ustawy z 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz. U. poz. 1429), świadczenie to nie przysługuje osobom z niepełnosprawnościami, które zostały umieszczone: w domu pomocy społecznej; w rodzinnym domu pomocy; w zakładzie opiekuńczo-leczniczym; w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym; w placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, o której mowa w przepisach o pomocy społecznej; w zakładzie karnym; w zakładzie poprawczym; w areszcie śledczym albo w schronisku dla nieletnich. Należy podkreślić, że to do osoby z niepełnosprawnością/jej opiekuna należy decyzja o korzystaniu ze wsparcia oferowanego przez domy pomocy społecznej albo inne placówki, zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, o których mowa w przepisach Ustawy o pomocy społecznej.

Co do sytuacji, w której mieszkaniec DPS w sposób rażąco narusza zasady współżycia społecznego, zagrażając swoim zachowaniem innym pensjonariuszom, możliwa do zastosowania wydaje się zmiana decyzji o umieszczeniu w Domu na podstawie art. 106 ust. 5 w związku z art. 4 i 11 Ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Podejmując takie działania należy jednocześnie zadbać o umożliwienie powrotu i dalszego funkcjonowania takiej osoby w rodzinie lub jednostce, która zapewni jej wsparcie po zakończeniu procedury i opuszczeniu przez nią domu pomocy społecznej, pamiętając, że przyczyną umieszczenia tej osoby w placówce był fakt, iż - ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność - wymaga ona całodobowego wsparcia. Oznacza to, że wszczęcie postępowania dotyczącego uchylecia prawa do pobytu w domu pomocy społecznej musi być każdorazowo przeanalizowane pod kątem zapewnienia wsparcia po ewentualnym objęciu danej osoby procedurą i uchyleciu decyzji kierującej ją do domu pomocy społecznej. W szczególnych przypadkach, kiedy zachowanie mieszkańca DPS powoduje realne zagrożenie zdrowia lub życia innych pensjonariuszy, właściwe wydaje się powiadomienie organów ścigania, które posiadają instrumenty i uprawnienia pozwalające odpowiednio interweniować w takich sytuacjach. Każdy tego typu przypadek jest bardzo zindywidualizowany, dlatego wprowadzenie ogólnych regulacji prawnych w tym zakresie wymaga pogłębionych analiz.

Odnosząc się do ostatniego punktu wyjaśniam, że kwestie związane z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej reguluje Ustawa o pomocy społecznej. Stosownie do art. 61 ust. 1 Ustawy, obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności: 1) mieszkaniec placówki, jednak w kwocie nie przekraczającej 70% swojego dochodu; 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi, 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Przepis ten pełni funkcję ochronną - nie pozwala na żądanie uiszczenia opłaty w wysokości wyższej niż 70% dochodu pensjonariusza, przyjmując, że powinien on dysponować środkami finansowymi na zaspokojenie własnych potrzeb i prywatnych wydatków. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą małżonek, zstępni przed wstępnymi w przypadku, jeżeli posiadany dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie (bądź na osobę samotnie gospodarującą). W przypadku ponoszenia odpłatności za pobyt członka rodziny w domu pomocy społecznej przez osoby zobowiązane, jej wysokość ustalana jest w umowie zawartej z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej. Wysokość odpłatności określonej w umowie powinna być ustalona w drodze negocjacji pomiędzy osobą zobowiązaną, a OPS. Oznacza to, że osoba zobowiązana ma wpływ na ustalenie faktycznej wysokości ponoszonych opłat za pobyt osoby bliskiej w domu pomocy społecznej. Propozycja dotycząca rezygnacji z ustalania

sytuacji dochodowej w przypadku deklaracji ponoszenia pełnej odpłatności za pobyt w DPS będzie analizowana.

Należy podkreślić, że kwestie związane ze wzmocnieniem opieki długoterminowej oraz dostępnością do wysokiej jakości usług, które zaspokoją obecne i przyszłe zapotrzebowanie na opiekę, wspierając zarówno świadczeniobiorców, jak świadczeniodawców, są przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej traktowane priorytetowo. W strategicznym dokumencie, który określa kierunki zmian systemowych zmierzających do deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce – pn. *Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)* - zaplanowano kierunek pn. *Zmiana sposobu funkcjonowania stacjonarnej instytucji opieki długoterminowej (domy pomocy społecznej)*. W jego ramach zaplanowano takie działania jak m.in. przekształcanie Domów Pomocy Społecznej w środowiskowe centra opieki realizujące kompleksowe usługi, stacjonarne i środowiskowe, (w tym stacjonarną opiekę krótkoterminową) oraz zmianę standardów świadczenia usług stacjonarnej opieki długoterminowej w zakresie warunków bytowych w Domach Pomocy Społecznej. Wdrożenie kierunków działań zaplanowanych w Strategii będzie wymagało zmian legislacyjnych, przy czym wprowadzanie zmian w tym zakresie już się rozpoczęło. 1 listopada 2023 r. weszły w życie zmiany do ustawy o pomocy społecznej, przyjęte Ustawą z 28 lipca 2023 r. o *zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2023 r., poz. 1693), które przewidują m.in. wprowadzenie regulacji umożliwiających świadczenie usług wsparcia krótkoterminowego przez domy pomocy społecznej (w formie pobytu całonocnego, jak i formie dziennego pobytu).

W Ministerstwie istnieje świadomość, że zakres obowiązków pracowników pomocy społecznej jest bardzo szeroki, a personel jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w tym domów pomocy społecznej, w stopniu trudnym do przecenienia wspomaga państwo i samorządy w wypełnianiu ich zobowiązań na rzecz osób wymagających wsparcia. Mając to na uwadze, MRiPS zainicjowało proces wprowadzania zmian prawnych, których celem jest wdrożenie rozwiązań w zakresie możliwości wsparcia finansowego wynagrodzeń pracowników służb społecznych ze środków budżetu państwa. Przygotowana przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Ustawa z 26 kwietnia 2024 r. o *zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw*, zakłada możliwość przyjmowania programów rządowych, które umożliwią dofinansowanie samorządom wynagrodzeń pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, w tym domach pomocy społecznej. Aktualnie trwają prace nad przyjęciem programu rządowego umożliwiającego przyznanie i wypłatę dodatków do wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Informuję również, że w ramach realizowanej reformy nr A 4.6 KPO pn. *Wzrost uczestnictwa niektórych grup w rynku pracy poprzez rozwój opieki długoterminowej* przewidziano dwa kamienie milowe: A69G - Strategiczny przegląd opieki długoterminowej w Polsce w celu określenia priorytetów reformy oraz A70G - Wejście w życie nowelizacji odpowiednich aktów prawnych w celu wdrożenia priorytetów reform określonych w strategicznym przeglądzie opieki długoterminowej w Polsce (zgodnie z A69G).

Realizacja pierwszego z kamieni milowych już się rozpoczęła. Strategiczny przegląd opieki długoterminowej obejmuje aspekty funkcjonowania systemu opieki długoterminowej związane m.in. z koordynacją, podnoszeniem kwalifikacji kadr, systemami gwarantującymi jakość usług, zwiększaniem dostępności usług, wsparciem dla rodzin i opiekunów

nieformalnych oraz szeroki zakres zadań realizowanych przez sektor ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego (w tym pomocy społecznej), a także szereg innych elementów i polityk. Zakres działań, które powinny zostać podjęte w ramach planowanych reform, zostanie określony dopiero na podstawie wyników raportu. Realizacja kamienia milowego A69G zostanie zakończona w drugim kwartale 2024 r. Rekomendowane we wstępnym raporcie z przeglądu kierunki zmian wiążą się z dalekosiężnymi i złożonymi działaniami o charakterze legislacyjnym, analitycznym, organizacyjnym i finansowym.

Ponadto Ministerstwo planuje realizację projektu w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego pn. *Wsparcie instytucji regionalnych w procesie deinstytucjonalizacji usług społecznych*. Jego celem będzie stworzenie platformy wymiany doświadczeń i koordynacji działań dla instytucji regionalnych, zaangażowanych w planowanie i realizację polityki w zakresie usług społecznych na poziomie regionalnym poprzez podniesienie kompetencji kadr instytucji regionalnych i wojewódzkich zaangażowanych w planowanie i realizację polityki społecznej ukierunkowanej na rozwój usług społecznych na poziomie regionalnym i wojewódzkim, uruchomienie platformy wymiany doświadczeń, działania badawcze oraz wsparcie merytoryczne i eksperckie dla instytucji regionalnych, a także wypracowanie zaleceń dla programów regionalnych (PR) dotyczących realizacji wsparcia z EFS+ w zakresie deinstytucjonalizacji i poprawy dostępu do usług.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/